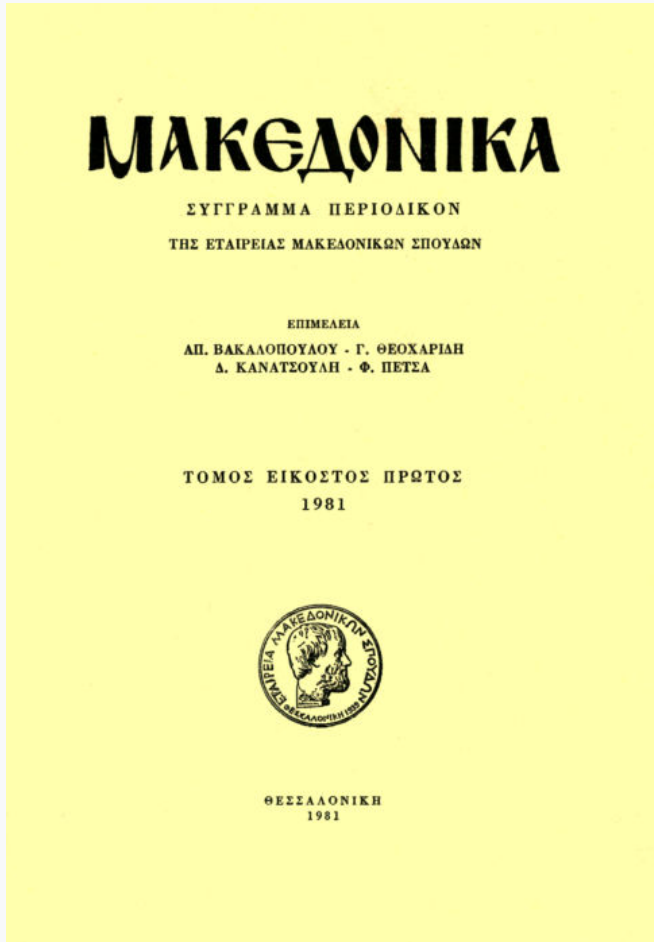

Μακεδονικά

Τόμ. 21, Αρ. 1 (1981)

Ανέκδοτα έγγραφα περί των Ρώσων ονοματολατρών του Αγίου Όρους

Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

doi: [10.12681/makedonika.436](https://doi.org/10.12681/makedonika.436)

Copyright © 2014, Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπουλίδης Κ. Κ. (1981). Ανέκδοτα έγγραφα περί των Ρώσων ονοματολατρών του Αγίου Όρους. *Μακεδονικά*, 21(1), 262–280. <https://doi.org/10.12681/makedonika.436>

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΛΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Συνεχίζων τὰς ἐρεῦνας μου ἐπὶ τοῦ ἐν πολλοῖς ἀγνώστου θέματος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τοῦ ζητήματος τῶν Ρώσων Ὀνοματολατρῶν¹, εὗρέθην προσφάτως πρὸ ἀνεκδότων ἐγγράφων, φυλασσομένων εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (Ἀθῆναι) καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Καρυαί), τὰ ὅποια κρίνω σκόπιμον νὰ φέρω εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, διότι συμπληρῶνουν μὲ τὰς πληροφορίας των τὸ ὅλον θέμα.

Διὰ νὰ ὑπενθυμίσωμεν περιληπτικῶς τὰ γεγονότα, θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τὸ 1912-1913, οἱ ὅποιοι ἐπρέσβευον ὅτι ἡ ἐπικλήσις τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐνέχει θεϊὰν δύναμιν, ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων των «Ὀνοματολάτραι» (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ *Imjabožniki*), ἐνῶ οἱ ἴδιοι αὐτοαπεκλήθησαν «Ὀνοματοδόξοι» (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ *Imjaslavcy*). Ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεκλήθησαν «Ὀνοματοθεῖται» καὶ «Ἰησουανοί»². Ἡ ἐμφάνισις τῶν Ρώσων Ὀνοματολατρῶν μοναχῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προκάλεσε θεολογικὰς συζητήσεις, διαμάχας καὶ ἐριδας, αἱ ὅποια ἀπασχόλησαν τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, τὸ Ρωσικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος. Αἱ διαμάχαι τοῦ Ἁγίου Ὄρους (1912-1913) μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ρωσίαν (1913-1918) καὶ ἐκ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν ρωσικὴν διασπορὰν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς (1922 κ.έ.). Θὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰσέτι ὅτι οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἠλαττώθησαν οὐχὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν μπολσεβίκων τοῦ 1917, ὡς συνήθως γράφεται, ἀλλὰ μετὰ τὴν μεταγωγὴν εἰς τὴν Ρωσίαν *manu militari* ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ 833 Ὀνοματολατρῶν μοναχῶν τὸ ἔτος 1913.

1. Βλ. τὰς προηγουμένας μελέτας μου: Ὀνοματολάτραι. Ἑτεροδιδασκαλίαι Ρώσων μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, «Μακεδονικά» 11(1971)117-166. Aleksandr Ksaver'evič Bulatovič; sa participation parmiles Onomatolâtres du Mont-Athos, «Balkan Studies» 16(1975)126-129. Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 222+9 πίνακες (Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἀριθ. 173).

2. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπιοῦλιδου, Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 14 (ἐν συνεχείᾳ: Κ. Κ. Παπιοῦλιδου, Οἱ Ρῶσοι...).

Τέλος θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν Ὀνοματολατρῶν δὲν ἐλύθη, ὡς ἔγραψε χαρακτηριστικῶς ὁ ἀείμνηστος πρωτοπρεσβύτερος καὶ καθηγητῆς Γεώργιος Φλογονsky, διὰ νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἡ τελευταία, χρονολογικῶς, θεολογικὴ συζήτησις ἢ διαμάχη εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει τοὺς θεολόγους-ἱστορικούς, τοὺς ἱστορικούς-σλαβολόγους καὶ τοὺς βαλκανιολόγους.

Ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων πληροφοροῦμεθα κυρίως ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶχε προετοιμάσει τὴν καταδικὴν τῶν Ὀνοματολατρῶν (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 7)¹, ὅτι ὁ μοναχὸς Ἀντόνιος Булатониц συνελήφθη εἰς τὸ Πρόξενεῖον τῆς Ρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν Μάϊον τοῦ 1913, καὶ δὲν «μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν», ὡς ἐγράψαμεν², τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913 (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 8), ὅτι ἐδόθη ἄδεια ἀποβιβάσεως τῶν Ρώσων στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 11) καὶ τέλος ὅτι ἡ ἔλευσις ρωσικῶν πολεμικῶν πλοίων εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἀνησύχησε τὸν Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 12).

Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα ἀνέρχονται εἰς δώδεκα· ἐξ ὧν τὰ ἔνδεκα εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἓν εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Τὰ ἔγγραφα ἐκδίδονται ὡς ἔχουν εἰς τὸ πρωτότυπον· ὀλίγας μόνον μεταβολὰς ἐπέφερον εἰς τὴν στίξιν τῶν κειμένων, ἰδιαίτερος εἰς τὰς περιπτώσεις, ὅπου τὸ νόημα ἦτο δύσκολον. Κατὰ τὴν ἔκδοσίν των ἠκολουθήθη ἡ χρονολογικὴ σειρά τῆς ἀποστολῆς των, οὕτως ὥστε τὰ γεγονότα νὰ ἔχουν ἀλλοιουχίαν.

Δημοσιεύων τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐλπίζω ὅτι παρέχω χρήσιμον ὄλικόν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελετητῶν τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὅρει ρωσικῆς πολιτικῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Ἐν Πητρούπολει Ἕλληνας ἐπιτετραμμένος πληροφορεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς μεταβάσεως εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ρωσίας Mantzouroff.

Dépêche télégraphique chiffrée³
Affaires Etrangères
Athènes

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 34 κ.ε.

2. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 22.

3. Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (ἐν συνεχείᾳ: ΑΥΕ), 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἔκ Ρωσίας, Ψύχος πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Πετροῦπολις 7/20 Φεβρουαρίου 1913.

Ἐπισημειωθέντων ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἐμπιστευτικῶν πρωτόκολλων
Ἀριθ. Πρωτ.: 4346
Ἐλήφθη τῇ 9-2-1913

J'ai l'honneur de vous informer que le Gouv|nt Impérial vient de confier à Mr Mantzouoff¹ une mission au Mont Athos, qui consiste ostensiblement à examiner incident provoqué dernièrement dans couvent Russe par moines soi disant illuminés. Mr Mantzouoff, qui est parti avant hier soir de Moscou, a séjourné longtemps à Con|ple parle le Grec et est considéré ici comme philhellène Il a été spécialement appelé à St Petersburg pour être instruit des buts du Gouv|nt. Impérial sur question Mont Athos, car il doit profiter de son passage à Con|ple pour s'entretenir à se sujet avec le Patriarche Oecuménique qu'il connaît personnellement.

Psycha.²

2

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καλεῖ εἰς ἀπολογίαὶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον (Μπουλατόβιτς) καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυῖδ διὰ τὰ ἔκτροπα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913.

Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης³
Ἀριθ. Πρωτ. 158

Ὅσιώτατοι ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμῶν ὁσιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς ληφθείσης ἐκθέσεως, ἀπὸ λ'. τοῦ παρελθόντος μηνός⁴, τῆς ὁσιώ-

1. Πρόκειται περὶ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 100.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἑλληνος ἐπιτετραμμένου ἐν Πετρούπολει.

3. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Φάκελος τοῦ ἔτους 1913, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Κωνσταντινουπόλις, 13 Φεβρουαρίου 1913· βλ. καὶ Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 30.

4. Τὰ δραματικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Βατοπεδινὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐθα ἐξεδιώχθη ὁ κανονικὸς Δικαῖος Ἱερώνυμος καὶ ἀνέλαβε τὴν διαποίμανσιν τῆς Σκήτης ὁ ἀντικανονικὸς Δικαῖος Δαυῖδ (βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 28-29 καὶ 34) εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συνεδρίαν Ζ'/28-1-1913 (αὐτόθι, σσ. 87-92) καὶ τὴν συνεδρίαν Η'/29-1-1913 (αὐτόθι, σσ. 92-93) τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1913, καθὼς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ δημοσιευμένου πατριαρχικοῦ γράμματος, ἡ Ἱερὰ Κοινότης ὑπέβαλε σχετικὴν ἔκθεσιν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ καλέσῃ εἰς ἀπολογίαὶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον Bulatovič καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυῖδ.

τητος ὕμῶν, ἀναγνωσθείσης συνοδικῶς, μετὰ λύτης ἐγνώσθησαν τὰ συμβάντα ἐν τῇ Ἱερᾷ Βατοπαυδινῇ Σκῆτι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἔκτροπα καὶ ἔκθεσμα, περὶ ὧν ἐν αὐτῇ διαλαμβάνετε. Ἐπειδὴ τὰ σὺτως ἐκτρόπως καὶ ἐναντίον τῶν Μοναστηριακῶν θεσμῶν ἀποτοληθέντα οὐδέποτε ἐστὶ δυνατόν ἵνα τόχῳσι τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀποδοχῆς τῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, χρέος ἱερὸν ἐχούσης ἵνα ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῆς νομίμου τάξεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναχικῆς πειθαρχίας πανταχοῦ, διὰ ταῦτα, ἀποδοκιμάζοντες ἀστηρῶς τὴν στάσιν τῶν εἰς τὰ ἔκτροπα ταῦτα προβάτων καὶ διενεργησάντων βιαίως τὴν ἔξωσιν τοῦ Δικαίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, δηλοῦμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς μόνως καὶ κανονικὰς τῆς Σκῆτης ἀρχὰς ἐξακολουθεῖ θεωροῦσα τὰς τέως τοιαύτας νομίμως ὑφισταμένας, οὐδαμῶς δὲ ἀναγνωρίζει τοὺς διὰ τοῦ κράτους τῆς βίας ἐκθέσεως εἰσπηδήσαντας καὶ καταλαβόντας τὴν διοίκησιν τῆς Σκῆτης. Θεωροῦντες δὲ ὑπευθύνους διὰ τὴν δημοιοργηθεῖσαν ἔκτροπὴν κατάστασιν ἐν τῇ διαληφθείσῃ Σκῆτι καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἀπὸ τινος παρατηρουμένην ἐν τῷ ἀγνώμῳ ὕμῶν τόπῳ ἔξαφιν καὶ ταραχὴν μεταξὺ τῶν Ρώσων μοναστῶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον Βουλατόβιτς¹ καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Δαυίδ², ἀξιοῦμεν, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, ἵνα ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντείλησθε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τοῖς εἰρημένους ὅπως ἀμέσως ἔλθωσιν εἰς Βασιλεύουσαν καὶ δώσω λόγον ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς διαδομένης ὑπ' αὐτῶν διδασκαλίας περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ἥτις ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν εἰς τὰ λυπηρὰ συμβάντα, καθ' ὅσον ἄλλως ληφθήσονται ἀστηρότατα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μέτρα κατ' αὐτῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ὁσιότητος ὕμῶν.

1913 Φεβρουαρίον ιε'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν ὕμῶν εὐχέτης

3

Ἄ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληὴν πρέσβυς πληροφορεῖ τὸν Ἰγουργὸν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπαφῶν τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ρωσίας Mantzouroff καὶ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ρωσικῆς πολιτικῆς.

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 9, 17, 19, 21-31, 34-35, 46, 49, 51-55, 57-61, 64, 71, 76, 79-80, 83, 86-89, 93-94, 96, 98-101, 109-110, 115, 117, 161· βλ. καὶ Heyer Fr., Father Antonij Bulatovich, Russian Friend of the Christian People of Ethiopia, Ἄ νάτυπον ἐκ τῶν «Zapiski Russkoj Akademičeskoj Gruppy v S.S.A. — Transactions of the Association of Russian - American Scholars in U.S.A.», vol. XII, (Νέα Ὑόρκη) 1980.

2. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 29, 79-83, 85, 87-90, 96, 99-100.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου 1913¹

¹ Αριθ. 224

Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν
Κύριον Λάμπρον Κορομηλᾶν

Ἐπισημοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἀριθ. Πρωτ. 4987

Ἐπισημοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἐλήφθη 18-2-1913

Κύριε Ἐπισημοῦ,

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου τηλεγράφημα τῆς Υ.Ε. περὶ ἀποστολῆς τοῦ κ. Μανσοῦρωφ² εἰς Ἅγιον Ὅρος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω, ὅτι ἡ ἀνάμειξις αὐτοῦ εἰς τὸ δημοιοργηθὲν ζήτημα εἶναι γνωστὴ πρὸ καιροῦ ἐν Ἅγιῳ Ὄρει, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐγκλείστου ἐπιστολῆς³, ἣτις ἀπυθύνθη ἐκ Καρῶν πρὸς τὸν Ἀρχιερατὸν τῆς Ἱ. Συνόδου, εἰκάζω δ' ὅτι θὰ εἶχε περιέλθῃ ἐγκαίρως καὶ εἰς γνώσιν τῆς Υ.Ε. διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ Ἐπιτρόπου⁴ τοῦ Ἅγιου Ὄρους, ὅστις εἰς συγχρὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐν Ἄθῳ εὐρισκόμενος εὐχερῶς θὰ δύναται διὰ τῶν ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἀρχῶν καὶ τῆς τῆν Υ.Ε. ἐνήμερον περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ Ἅγιου Ὄρους καὶ δὴ εὐχερέστερον ἢ ὅσον οἱ ἐν Ἅγιῳ Ὄρει δύναται νὰ τηρῶσιν ἐνήμερον τὸ Πατριαρχεῖον, ὡς ἐκ τῆς δυσχερείας τῆς συγκοινωνίας.

Ὁ κ. Μανσοῦρωφ ἀφικθεὶς ἐνταῦθα ἐπεσκέφθη τὴν Α.Θ.Π. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὴν ὅτι μεταβαίνει εἰς Ἅγιον Ὅρος ἔχων ἐπίσημον ἐντολὴν νὰ διακανονίσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ Ρωσικῇ Μονῇ διαδοθείσης αἰρέσεως, ἣτις ἔχει διαίρεσιν τοὺς ἐν αὐτῇ Μοναχοὺς. Εἰς τοῦτο ὁ Οἰκονομ. Πατριάρχης παρετήρησεν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἔχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἰδιαιτέρως πρὸς γνωστὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὁ κ. Μανσοῦρωφ εἶπεν ὅτι, πλὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἔχει ἐπίσης ἐντολὴν ὅπως ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ζήτημα τοῦ διακανονισμοῦ τῆς τύχης τοῦ Ἅγιου Ὄρους⁵ καὶ προσέθηκε μάλιστα ὅτι ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις ἀνεγνώρισε συγκυριαρχίαν τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ Ἅγ. Ὄρους. Ὁ κ. Μανσοῦ-

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Προβλήματα τοῦ Ἅγιου Ὄρους, ἀριθ. 4.987, Κανελλόπουλος πρὸς Κορομηλᾶν, Κωνσταντινουπόλις 13 Φεβρουαρίου 1913.

2. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 100.

3. Ἡ ἀναφερομένη ἐπιστολὴ δὲν εὐρέθη εἰς τὸν φάκελον.

4. Πρόκειται περὶ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινοτήτος τοῦ Ἅγιου Ὄρους εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν. Τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην Ἐπίτροπος Ἅγιου Ὄρους εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν ἦτο ὁ γνωστός συγγραφεὺς ἱεροδιάκονος Κοσμᾶς (Βλάχος) Ἅγιοπαυλίτης, τέως Ἰβηρίτης. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 82.

5. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1913 συνεζήτητο ὑπὸ τῆς διεθνούς διπλωματίας ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἅγιου Ὄρους καὶ ὅτι ἡ Πρεσβευτικὴ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου (Νοέμβριος 1913), τῇ ἀξιώσει τῆς Ρωσσίας, εἶχεν ἀποφασίσει τὴν αὐτονομίαν τοῦ Ἅγιου Ὄρους ἐναντι πάντων τῶν κρατῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀσκούσης τότε occupatio bellica Ἑλλάδος. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 41, ἐνθα καὶ εὐρυτέρα βιβλιογραφία.

ροφ εἶπεν ὅτι θὰ ἀνεχώρει εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἤθελεν ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Υ.Ε. ὅτι ἐκεῖθεν θὰ μετέβαινεν εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ὅτι θὰ ἐπέστρεφε κατόπιν ἔνταθα. Ἀνεχώρησε πράγματι τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν κατευθυνόμενος εἰς Ἀθήνας.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀνακινῶν ὅτι, καθ' ἃς ἔλαβον ἀσφαλεῖς πληροφορίας, ὁ Ρώσος ἱερομόναχος Πέτρος Βερουζέρης, προϊστάμενος τοῦ κελλίου Ἁγίου Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Χιλανδαρίου, ἔγραψεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς καταλήψεως τοῦ Ἄθω ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν ἔνταθα Ρωσικὴν Πρεσβείαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπίεζον τοὺς Ρώσσους μοναχούς, πολλὰ δ' ἐπίσης κατ' ἐπανάληψιν ἔγραψε κατὰ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ πολιτείας τῶν ἡμετέρων.

Ἐνδιαφέρονσαι πληροφορίες περὶ τοῦ δημουργηθέντος διὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ζήτημα ἐκτίθενται ἐν τῇ συνοποβαλλομένῃ ἐπιστολῇ.

Ἐπιθεσπιατος

Ε. Κανελλόπουλος

4

Διαβιβάζεται ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς Δικαιοσύνης καὶ Ἐξωτερικῶν ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πληροφοροῦσα τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ὅτι αἱ ρωσικαὶ ἀρχαὶ πρόκειται νὰ ἀποστείλουν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος στρατιωτικὴν δύναμιν.

Dépêche télégraphique chiffrée¹
Affaires Etrangères
Athènes

Θεσσαλονίκη, 13/26 Ἀπριλίου 1913

Ἐπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον
Ἀριθ. Πρωτ. 12.389
Ἐλήφθη τῇ 15-4-1913

Ἐπουργὸν Δικαιοσύνης

Ἐπουργὸν Ἐξωτερικῶν

Ταύτην τὴ στιγμὴν ἔλαβον παρὰ Ἀστυνομικῆς διευθύνσεως Ἀγ. Ὁρους κατωτέρω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς προερχομένης προφανῶς ἐκ τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἐπιτρόπου Ἀγ. Ὁρους².

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἅγιον Ὅρος, ἀριθ. 12.389, Τσορματζόγλου πρὸς Ἐπουργὸν Δικαιοσύνης καὶ Ἐπουργὸν Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 13/26 Ἀπριλίου 1913.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ 1913 «Ἐπίτροπος Πόλεως» ἦτο ὁ ἱερομόναχος Κυριακὸς Ξηροποταμῆς (Ζαχαριάδης). Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 95.

α' Αριθ. 102. Κων/πολις, τῆ 1 Ἀπριλίον 1913.

Σεβαστή μοι Κοινότης. Προσανακονῶ τῆ φιλαδέλφω μοι Πανοσιολογότητι ὅτι καθ' ὡς ἔχω ἐκ θετικῆς καὶ ἐπισήμου πηγῆς πληροφορίας ἡ ἐνταῦθα Ρωσικὴ Πρεσβεία σκοπεῖ νὰ ἀποστείλῃ ἴσως μετὰ τὸ Πάσχα αὐτόσε διὰ τὴν αὐτόθι παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς Ρώσσοις κακοδοξίαν καθ' ἃ λέγουσιν ἕνα τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς ἐνταῦθα ὑπαλλήλων¹ μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως πρὸς σύλληψιν καὶ ἀπέλασιν τῶν αὐτόθι καὶ ἰδία ἐν Σκήτη Σεραῖον² καὶ μονῆ Παντελεήμονος ταραχοποιῶν Ρώσων, ἐπειδὴ δὲ ἀπαιτεῖ αὐτὴ νὰ συνοδεύηται ὁ ἐν λόγῳ ἀποσταλησόμενος καὶ ὑπὸ Πατριαρχικῆς ἐντεῦθεν Ἐξαρχίας φρονῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ μὴ ἀποδεχθῆ τὴν ἐν λόγῳ αἰτησιν τῆς Πρεσβείας ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ ἀπαιτήσῃ ἵνα γένηται αὐτὴ πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα ἱεραρχικῶς διὰ τῆς Μονῆς Βατοπεδίου εἰς ἣν ἀνήκει Σεραῖον, καὶ τοῦ Παντελεήμονος, συμφώνως τῷ Γ. Κανονισμῷ τοῦ ἱεροῦ τόπου. Πρὸς τοῦτο ἐργάζομαι ὅση μοι δύναμις καὶ ὅσον μοι σθένος, δὲν γνωρίζω ὅμως ἂν θὰ εἰσακουσθῶ διότι δυστυχῶς τὸ ἔδαφος ἐκλονίσθη, λόγος δὲ φόβου καὶ δὴ λογικὸς καὶ οὐχὶ ἀβάσιμος ὑπάρχει, μήπως ἡ ἐν λόγῳ ἀποστολὴ στρατοῦ διὰ πολεμικοῦ εἰς Ἄγ. Ὅρος ἔχῃ ἀνωτέρους λόγους, ἡ δὲ κακοδοξία εἶναι ἀπλοῦν πρόσχημα, διότι ἐν τῇ πρὸς βολιδοσκόπησιν ἐνστάσει πῶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἔνοπλος στρατὸς εἰς τὰς μονὰς παρὰ τὰ καθεστῶτα καὶ θέσμιμα τοῦ ἱεροῦ τόπου, διέφυγε τοῦ ἔρκους τῶν δόδόντων αὐτῶν ὅτι ἐν Α. Ὅρει ὑπάρχουσιν ἤδη καὶ ἕτεροι στρατιῶται στρατοισμένοι ἐντὸς τῶν μονῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ρωσικῇ³. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνησυχητικὸν καὶ δεῖται μελέτης. Διαβιβάσατε παρακαλῶ ἐγκαίρως τὰ ἀνωτέρω ὅπου δεῖ πρὸς γνώσιν αὐτῶν, ἵνα μὴ καταληφθῶμεν ἐξ ἀπροόπτου». Ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐκνομον πρόθεσιν ἢ ἀπειλὴν τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας περὶ ἀποστολῆς ὡλεμικοῦ πλοίου καὶ ἀποβιβάσεως στρατοῦ, πρὸς τὰς ὑπονοίας ἐπιτρόπου περὶ ἀνωτέρω σκοποῦ Ρωσσίας τὰς συναδούσας πρὸς ἀρχικὰ ἡμῶν προαισθήματα νομίζω σκόπιμον ἀνακωινωθῶσιν ἡμῖν ἀπὸ τοῦδε σκέψεις Β. Κυβερνήσεως καὶ ἐφοδιασθῶσιν ἐπειγόντως ἀρμόδια ἀρχαὶ διὰ κατηγορηματικῶν δημιῶν.

Ἐντολῆ τοῦ Ἐπουργοῦ⁴

Ὁ Γ. Γραμματεὺς

Τσορμπατζόγλου

1. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 μετέβησαν εἰς Ἄγιον Ὅρος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ τότε Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Šebunin καὶ δύο διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι, ὁ Serafimov καὶ ὁ Šerbin. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 38.

2. Πρόκειται περὶ τῆς βατοπεδινῆς σκήτης τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἡ ὁποία διὰ τὸν ὄγκον τῶν κτισμάτων ἑκαλεῖτο «Σεράβ».

3. Μᾶλλον δὲν ὑπῆρχον Ρῶσοι στρατιῶται εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1913.

4. Πρόκειται περὶ τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης Κ. Δ. Ρακτιβάν, ὁ ὁποῖος ἤγειτο τῆς

5

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος προτείνει εἰς τὸν ὑπουργὸν Δικαιοσύνης τὴν παραμονὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἐξ ἐνὸς λόγου, εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ στρατωνισμοῦ καθ' ὅτι, ἀποχωρούντων τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος, θὰ προσέλθουν ρωσικαί.

(ἀντίγραφον)¹

Ἄρ. πρωτ. 848

Ἐν Πολυγύρῳ, τῇ 20 Ἀπριλίου 1913

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος

Χαλκιδικῆς

πρὸς

τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης
Ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως

Κόριε Ὑπουργέ,

Πρὶν ἢ προκαλέσω τὴν διὰ τοῦ σήμερον ληφθέντος ὑπ' ἀρ. 619 ὑμετέρου ἐγγράφου ὑποδεικνυμένην ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Κοινότητος, περὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ στρατωνισμοῦ ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ τοῖς ἐξαρτήμασι τούτων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σκοπιμότητα καὶ τὸ ἐκτελεστὸν τῆς ὡς εἴρηται ἀποφάσεως.

Ἡ νῦν ἐν Ἀγίῳ Ὅρει ὑπάρχουσα στρατιωτικὴ δύναμις, ἐξ ἐνὸς λόγου ἐδρεύει μὲν ἐν Καρυαῖς, ἔχει ὁμως ἀποσπάσει ἱκανοὺς ἄνδρας ἐν διαφόροις μοναῖς καὶ δὴ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ κατ' αἴτησιν αὐτῆς ταύτης, ἐν ταῖς μοναῖς Δοχειαρίου, Βατοπεδίου, Ἰβήρων, Λαύρας κλ. ὡς καὶ ἐν τῷ ἐπινεύῳ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς Ζωγράφου, ἥτις ὑπεχρεώθη ἄκουσα νὰ παραχωρήσῃ τὸ ἐκεῖ οἴκημα αὐτῆς πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν. Καὶ ἔτι μὲν τῶν λοιπῶν μονῶν δύνανται ν' ἀνακληθῶσιν οἱ ἀποσπασθέντες συγκεντρούμενοι εἰς Καρυάς, ν' ἀφελῶσι δὲ ἀνὰ εἷς στρατιώτης ἢ ὑπαξιωματικὸς ἐν ἐκάστη τῶν παρακτίων μονῶν, τὸ μὲν πρὸς ἐκτέλεσιν καθηκόντων τελωνοφύλακος τὸ δὲ πρὸς πρόληψιν ἢ ἔγκρισιν τοῦλάχιστον ἀναγγελίαν ἐπιχειρηθησομένων τυχόν ἀποβάσεων μεμονωμένων στρατιωτῶν Βουλγάρων ἢ ὑπόπιτων προσώπων. Ἡ ἀνάκλησις ὁμως τῆς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ ἐν τῷ ἐπινεύῳ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς ὑπαρχόντων ἀνδρῶν, δὲν φαίνεται σκόπιμος. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, διότι αἱ καθεστηκῶσαι τῆς Ρωσικῆς Ἀρχῆς ἀρχαί, ἀπειλούμεναι

πρώτης ἑλληνικῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ μᾶλλον τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου εὐρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας. Περὶ τοῦ Κ. Δ. Ρακτιβάν βλ. Κ. Δ. Κ ε ρ α μ έ ω ς, Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ρακτιβάν, «Ἀρμενόπουλος» 1978, τεύχ. 1, σσ. 1-2, ἐνθα καὶ εὐρύτερα βιβλιογραφία.

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, ἀριθ. πρωτ. 848, Γ. Ἀγγελόπουλος (Διοικητικὸς Ἐπίτροπος Χαλκιδικῆς) πρὸς Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης (Κ. Δ. Ρακτιβάν), Πολύγυρος 20 Ἀπριλίου 1913.

ἤδη ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῇ κακοδόξων νὰ ἐκβληθῶσιν ἢ κακοποιηθῶσιν, θὰ παραπονεθῶσι διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἢ, ὅπερ ἐπίσης πιθανόν, θὰ ζητήσωσι τὴν διὰ τῆς ρωσικῆς δυνάμεως προστασίαν αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, διότι ἢ ἐν τοῖς πέριξ τῆς βουλγαρικῆς μνηῆς ὕπαρξις ἰσχυρᾶς πῶς δυνάμεως εἶναι ἀναγκαιότητα διὰ τε τὴν κατόπτευσιν τῶν κινήσεων τῶν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μονῇ ἐστρατωνισμένων Βουλγάρων στρατιωτῶν καὶ διὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἐξερχομένων ἐκ τοῦ περιβάλλον αὐτῆς. Ἐφ' ἑτέρου ἢ ἀποφάσις τῆς Ἰ. Κοινότητος περὶ μὴ στρατωνισμοῦ στρατιωτῶν ἐν ταῖς μοναῖς θὰ ἐκδοθῇ μὲν ἀναμφιβόλως τῇ προθύμῳ συνανέσει καὶ τῶν δέκα ἐπτὰ τοῦλάχιστον μονῶν, ἀλλὰ δὲν θέλει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ληφθῆ ὑπ' ὄφιν ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς μονῆς καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ μικροῦ βουλγαρικοῦ ἀποσπάσματος. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο προσκληθὲν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς Ἀρχῆς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀφίξεως, ἵνα ἀπέλθῃ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐντὸς τακτικῆς προθεσμίας, παρείληψε καὶ παρελκύει ἔτι τὸ ζήτημα ἐπὶ τῇ ὁμοιομόρφῳ πάντοτε ἀπαντήσῃ ὅτι δὲν ἐλήφθησαν αἱ ἀναμενόμεναι παρὰ τῶν προϊσταμένων στρατιωτικῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν διαταγαί. Ἄλλοιῶς ὅμως ἔσται βεβαία ἢ λύσις, ἐὰν ὁμοίως κ. Ὑπουργέ, φρονῆτε, ὅτι, ἐκδιδομένης τῆς ὡς εἴρηται ἀποφάσεως τῆς Ἰ. Κοινότητος, τὸ Βουλγαρικὸν Στρατηγεῖον θὰ διατάξῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραστάσεων τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐν τῇ μονῇ Ζωγράφου βουλγαρικοῦ ἀποσπάσματος, ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ Ἁθῶ.

Πλὴν καὶ οὕτω ὑπολείπεται κίνδυνος τῆς παραβιάσεως τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως τῆς Ἰ. Κοινότητος. Ἡ διαμάχη μεταξὺ τῶν δύο γνωστῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τῇ σκίτη τοῦ Σεραγίου μερίδων εἶναι, ὡς φαίνεται, ἀρκοῦντως ὀξεῖα, ὥστε νὰ προκαλῆ ἰσχυροὺς φόβους σοβαρῶν ταραχῶν παρὰ τοῖς ἰθύνουσι τὰ τῆς μονῆς καὶ τῆς σκίτης. Ἐὰν ἄρα αἱ πληροφορίαι, ἃς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰ. Κοινότητος παρέχει πρὸς ταύτην, περὶ ἐπικειμένης ἀποστολῆς Ρώσων στρατιωτῶν εἰς τὴν ρωσικὴν μονήν, ἔχονται —καίπερ παρὰ πᾶσαν δόξαν— ἀκριβείας, ἢ δ' Ἑλληνικῇ Κυβέρτησι δὲν δυνήθῃ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἄδειαν τῆς ἀποφάσεως, θὰ παραβιασθῇ ἀναγκαιῶς ἢ ἀπαγόρευσις τοῦ στρατωνισμοῦ καὶ θὰ δημουργηθῇ ἴσως οὕτω κακὸν προηγούμενον παραβιάσεως κατηγορηματικῶν καὶ προσφάτων ἀποφάσεων τῆς Ἰ. Κοινότητος.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, φρονῶ, ὅτι ἐὰν ληφθῶσιν ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς Ἀρχῆς πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐνδελεχῆ ἐπιτήρησιν τῶν ἀκτῶν καὶ τοῦ λαμοῦ τῆς Χερσονησίδος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ζωγράφου βουλγαρικὸν ἀπόσπασμα, ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ μένῃ πολιορκούμενον ἐντὸς τῆς μονῆς, τὴν μὲν μονήν θὰ ἐπιβαρύνῃ διὰ προσθέτων δαπανῶν, εἰς δὲ τὰς ἑλληνικὰς Ἀρχὰς οὐδεμίαν δύναται, φρονῶ, νὰ παράσχη ἀφορμὴν ἀνησυχίας.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος Χαλκιδικῆς
(Υπ.). Θ. Γ. Ἀγγελόπουλος

6

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληὴν πρέσβυς πληροφορεῖ τοὺς ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης ὅτι ὑπάλληλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς Πρεσβείας ἀπελυθεν εἰς πατριαρχικὸν ὑπάλληλον περὶ τῆς ἐπικειμένης ἀφίξεως ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Ρώσου κληρικοῦ καὶ ρωσικοῦ πολεμικοῦ πλοίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 1ῃ Μαΐου 1913¹

Ἀριθ. 473

Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν
Κύριον Λάμπρον Κορομηλᾶν

Ἐπιτροπεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἀριθ. Πρωτ. 14252

Ἐπιτροπὴν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἐλήφθη τῇ 6-5-1913

Κύριε Ἐπιτροπέ,

Ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 12.389 ἔγγραφον τῆς Ὑ. Ε. περὶ ἐπικειμένης ἀποστολῆς ἀνωτέρου ὑπάλληλου τῆς ἐνταῦθα Ρωσικῆς Πρεσβείας μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς Ἁγίον Ὅρος πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως ἐν τῇ Ρωσικῇ μονῇ καὶ ταῖς ὑπὸ Ρώσων μοναχῶν οἰκουμέναις σκήτῃς, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω ὅτι τὰς περὶ τούτου πληροφορίας ὁ ἐνταῦθα Ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹ ἠρύσθη παρὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπάλληλου τοῦ διατελοῦντος εἰς συνάφειαν πρὸς τὴν Ρωσικὴν Πρεσβείαν.

Ὡς ἐτηλεγράφησα τῇ Ὑ. Ε. τῇ 1 Ἀπριλίου καὶ ἔγραψα τῇ 3 Ἀπριλίου διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 411 ἐγγράφου μου ὁ κ. Μανσοῦρωφ εἶχε προτείνει τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀποστολὴν εἰς Ἁγίον Ὅρος ρωσσομαθοῦς Ἐξάρχου πρὸς ἐξ-ακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐκεῖ ρωσικῇ μονῇ αἰρεσιν, ἐπιβαίνοντος ρωσσο-κοῦ πολεμικοῦ, ἐξεφράζοντο δ' ὑπόνοιαι περὶ μελετωμένης ἀποβάσεως ρωσσο-κῶν ἀγνημάτων².

Τοιαύτας προθέσεις ἐξεδήλωσεν ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπάλληλος τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας κ. Σεραφεῖμωφ εἰπὼν πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ὅτι οἱ Ρῶσοι καλόγηροι δὲν θὰ τολμή-

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικὰ Ἁγίου Ὁρους, ἀριθ. 14.252, Κανελλόπουλος πρὸς Κορομηλᾶν, Κωνσταντινουπόλις 1 Μαΐου 1913.

2. Πρόκειται, ὡς ἀνεφέρομεν, περὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν.

3. Πραγματικῶς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 ἀφίχθη τὸ ρωσικὸν πολεμικὸν Donec καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνελήφθησαν 833 Ρῶσοι μοναχοί, οἱ ὅποιοι, διὰ τῶν πλοίων Donec καὶ Herson, μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ὀδησσόν. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 38 καὶ 42.

σωση να προσενεχθῶσι πρὸς αὐτὸν ὡς εἶχον προσενεχθῆ πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκη Πρόξενον τῆς Ρωσσίας, διότι τοῦ πλοίου οὐ θὰ ἐπιβῆ ἵνα μεταβῆ εἰς Ἅγιον Ὅρος θὰ ἐπιβαίνει ἐπίσης ἄγλημα πεζοναυτῶν, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβιβάσῃ ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἀπειθεῖς καλογήρους καὶ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Σιβηρίαν.

Πρὸ ἡμερῶν λόγον πάλιν γενομένου περὶ τοῦ ζητήματος ὁ κ. Σεραφεῖμοφ εἶπε πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὅτι δύναται νὰ παραλάβῃ τὸν πατριαρχικὸν Ἐξαρχον ἐπὶ τοῦ πλοίου, οὐ θὰ ἐπιβαίνει καὶ Ρῶσσοι ἀρχιμανδρίτης ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῆς Ι. Συνόδου τῆς Ρωσσίας, εἰς παρατήρησιν δὲ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπαλλήλου ὅτι τοῦτο δὲν θὰ ἐγκριθῆ ἴσως ἐκκλησιαστικῶς, ἀπῆρτησεν ὅτι δὲν ἐπιμένει διότι οὐδὲν ἐπαυμεῖ νὰ γείνη ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ὅτι δύναται ὁ πατριαρχικὸς Ἐξαρχος νὰ μεταβῆ μετὰ τοῦ Ρώσσου ἀρχιμανδρίτου διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς γραμμῆς, αὐτοὺς δὲ χωριστὰ διὰ πολεμικοῦ. Προσέθηκεν ὁ κ. Σεραφεῖμοφ ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ πολεμικοῦ θὰ γείνη προειδοποιημένης τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποστολὴν πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἀνακοινῶ ὅτι τὸ Οἶκον. Πατριαρχεῖον εἶχε δώσει ἐντολὴν εἰς τὸν Μητροπολίτην Κασανδρείας νὰ μεταβῆ, πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του ἐνταῦθα ὡς συνοδικοῦ, εἰς Ἅγιον Ὅρος¹ πρὸς ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὴν αἴρεσιν, ἀλλ' ὁ Μητροπολίτης Κασανδρείας, μὴ λαβὼν ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ἐντολῆς, ἦλθεν ἐνταῦθα χωρὶς νὰ μεταβῆ εἰς Ἅγιον Ὅρος. Ἦδη κρατεῖ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἡ γνώμη νὰ μὴ ἀποσταλῆ Ἐξαρχος ἵνα οὕτω παρακαμφθῶσιν αἱ ἀνωτέρω ρωσσικαὶ ἀξιιώσεις.

Ἐδπειθέστατος
Ε. Κανελλόπουλος

7

Τὸ ἐν Μόσχᾳ Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος πληροφορεῖ τὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν περὶ τῆς ἐνδοικῆς θέσεως τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ὡς πρὸς τοὺς Ὄνοματολάτρας Ρώσους μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καθὼς καὶ περὶ τῶν δηλώσεων τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν Ἑλλάδα Ρώσου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου Mantzouroff.

Consulat
Royal de Grèce
À Moscou²

1. Πραγματικῶς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπεθύμη τὴν μετάβασιν ὡς πατριαρχικοῦ ἐξάρχου εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ ρωσομαθοῦς μητροπολίτου Κασανδρείας Εἰρηναίου, ἀλλὰ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐπεθύμη τὴν μετάβασιν τοῦ μητροπολίτου Κιτίου Μελετίου (Μεταξάκης). Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 61-62.

2. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικὰ Ἅγίου Ὁρους, ἀριθ. 16.172, Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν Μόσχᾳ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Μόσχᾳ 13 Μαΐου 1913.

Τῆ 13ῃ Μαΐου 1913

Ἐπισημασθέντων ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἐμπιστευτικῶν πρωτοκόλλων

Ἀριθ. Πρωτ. 16172

Ἐλήφθη τῆ 24-5-1913

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Βασιλικῶν Ἐπισημασθέντων

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης πολὺς καὶ αὔθις ἐνταῦθα γίνεται λόγος ἐν τῷ τύπῳ, ἐν συνδυασμῶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἀναφανείσαν αὐτόθι νέαν αἵρεσιν. Τῆς αἰρέσεως ταύτης πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ ὄπαδοι εὐρίσκονται καὶ ἐνταῦθα καὶ δὴ παρὰ ταῖς ἀνωτέρας σφαίραις, ἔνθα ἀπὸ ἀρκετοῦ αἰ μυστικιστικαὶ καὶ θρησκοληπτικαὶ τάσεις ὄλονεν ἐντεινόνται. Τοῦτον ἔνεκα πολλὰ καταβάλλονται προσπάθειαι, ὅπως μὴ κατακριθῆ ἡ αἵρεσις αὕτη, οὐδὲ κἂν χαρακτηρισθῆ ὡς αἵρεσις, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς «δογματικὴ γνώμη», ἣν ἕκαστος εἶνε ἐλεύθερος νὰ δοξάζῃ ἢ οὐ· ἀπερικαλύπτως δὲ δηλοῦται ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς διδασκαλίας ταύτης ὡς αἰρέσεως συμφέρει μόνον τοῖς Ἕλλησιν, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ ἐξογκώνωσι τὸ πρᾶγμα ἵνα ἐπωφεληθῶσιν αὐτοῦ, κακίζεται δὲ εἰς ἄκρον ἡ διαγωγή τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Πρεσβευτοῦ κ. Γίρς¹, ὅστις διὰ τῆς ἀτέγκτου αὐτοῦ καὶ ἀσθηρᾶς στάσεως κατὰ τῶν «αἱρετικῶν» ὑποβοηθεῖ τὰ ἑλληνικὰ σχέδια καὶ ὑποσκάπτει ἐκ θεμελίων τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ὑποδεικνύεται δὲ ὡς ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἡ λήψις τῶν καταλλήλων μέτρων, ὅπως ἡ ἐπὶ τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου ἐξενεχθρομένη ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἦ σύμφωνος πρὸς τὰς ρωσικὰς βλέψεις καὶ συμφέροντα («Νέος Χρόνος» τῆς 11 Ἀπριλίου, «Ρωσικὸς Λόγος» τῆς 25 Ἀπριλίου, «Νέος Χρόνος» τῆς 10ῃς Μαΐου).

Ἐν δὲ τῷ «Νέῳ Χρόνῳ» τῆς 12ῃς τρέχοντος ἐδημοσιεύθη συνομιλία μετὰ τοῦ κ. Π. Β. Μανσούροφ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τοῦ περιεχομένου θεωρῶ καθήκον μου νὰ ὑποβάλω εὐσεβᾶστως ἐν αὐτῇ μεταφράσει ἐχούση ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ ἐν Ἄθωνι»

(Συνομιλία μετὰ τοῦ Π. Β. Μανσούροφ)

Τὸ διεγεθὲν ἐπὶ τῶν βαλκανικῶν γεγονότων ζήτημα περὶ τοῦ ἐπὶ τὴν διοίκησιν τίνος θὰ διατελῆ ὁ Ἄθως, προέτρεψε τὸ ἡμέτερον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐπισημασθέντων ν' ἀποστείλῃ τῇ γνώσει τῆς Ἀγ. Συνόδου, τὸν Π. Β. Μανσούροφ αὐτόθι, διατελέσαντα ἐπὶ δεκαπενταετίαν περίπου πρῶτον γραμματεὰ τῆς ἐν Κίλει Πρεσβείας. Ἦδη ὁ Π. Β. Μανσούροφ ὑπέβαλε τῷ ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν Σ. Α. Σαζόνωφ ἐκτενῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς

1. Πρόκειται περὶ τοῦ M. N. Giers, πρέσβεως τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τῆς 1ῃς Νοεμβρίου 1914.

ἀποστολῆς. Ὁ κ. Μανσούρωφ λέγει: “Μὲ ἀπέστειλαν εἰς τὸν Ἄθωνα, κυρίως, ὅπως διευκρινίσω τὸ ζήτημα περὶ τῆς περαιτέρω αὐτοῦ τύχης. Ἐντούτοις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς μου ἤρχισεν ἡ θρησκευτικὴ κίνησις μεταξὺ τῶν Ρώσων μοναχῶν, ἣν καὶ κατέστη δυνατόν λεπτομερῶς νὰ γνωρίσω. Μέχρι τοῦδε, ὡς γνωρίζετε, ὁ Ἄθως ὑπετάσσεται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχει. Μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἑλλ. στρατευμάτων προϋπετίθετο ἡ ἔνωσις τοῦ Ἄθωνος μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις δὲν συνεφώνησε περὶ τούτου καὶ ἐξεπόνθησεν ἴδιον σχέδιον. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ὁ Ἄθως δέον νὰ οὐδετεροποιηθῇ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐξ ὀρθοδόξων κρατῶν: Ρωσσίας, Ἑλλάδος, Ρωμανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου. Ἡ Ἑλλάς ἐν τούτοις ἀπέφυγε νὰ ἐκφράσῃ τὴν συναίνεσίν της εἰς τὴν πραγματοποιήσασιν τοῦ σχεδίου τούτου. Εἰς τοῦτο δὲ οὐχὶ μικρὸν ρόλον ἔπαιξαν τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια, τὰ ὅποια προφανῶς φοβούμενα ὑπερβολικὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος, ἐξέφρασαν διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἡμετέρου σχεδίου. Ἡ ρωσικὴ Κυβέρνησις εἰσῆλθεν τότε εἰς διαπραγματεύσεις ἀμέσους μετ’ αὐτοῦ τοῦ Βενιζέλου, εὐρισκομένου τότε ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξέφρασε τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ συμφωνίαν πρὸς τὰ σχέδια τῆς Ρωσσίας. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του δὲ εἰς Ἀθήνας ἐπεκύρωσε τὴν συναίνεσίν του ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Διερχόμενος διὰ Κων/λεως ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχη Γερμανόν. Ὁ Πατριάρχης Κλεως ἐκ τῶν προτέρων συμφωνῶν πρὸς πᾶν ὅ,τι θ’ ἀποφασίσωσιν αἱ μεγάλαι Δυνάμεις περὶ τοῦ Ἄθωνος, ἀνησύχει μόνον περὶ τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον θὰ περιφρονηθῶσι τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προτιθεμένου σχεδίου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιστατικὸν εἶναι λίαν σπαιδαῖον, διότι ἡ Ἑλλάς, μὴ συμφωνοῦσα πρὸς τὰ ρωσικὰ σχέδια, ἐστηρίζεται εἰς τὸ ὅτι δῆθεν δὲν συμφωνεῖ πρὸς αὐτὸ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Ἀθήναις εἶχον σύσκεψιν μετὰ τοῦ Βενιζέλου... Δὲν θὰ εἰσέλθω εἰς ἐκτίμησιν τῆς θρησκευτικῆς ἐν Ἄθῳ κινήσεως. Ἡ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως κατέκρινεν ἤδη τὴν διδασκαλίαν τούτων. Κατ’ αὐτὰς θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ κατάκρισις τῆς ἡμετέρας Ἀγ. Συνόδου¹, ἀποστελλομένου πρὸς νοθεσίαν τῶν Ρώσων ἀγορευτῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νίκωνος,

1. Σημαντικὴ τοποθέτησις, ἀλλὰ καὶ ἀποκάλυψις τοῦ Ρώσου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου, ἡ ὁποία ἐπιβεβαίωσι τὰ ὅσα ἐγράψαμεν περὶ τῆς κατακριτέας πολιτικῆς τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ὀνοματολάτρας. Ὁ Μανσούρωφ ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία θὰ κατεδίκαζε τὰς δοξασίας τῶν Ὀνοματολατρῶν. Δηλ. ὅλα εἶχον προετοιμασθῆ διὰ τὴν καταδίκην. Πραγματικῶς τὸ σχετικὸν κείμενον τοῦ Μανσούρωφ ἐδημοσιεύθη τὴν 12ην Μαΐου 1913 καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία κατέδικασε τοὺς Ὀνοματολάτρας τὴν 18ην Μαΐου 1913· βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 34 κ.έ.

ἐὰν εἰς τοῦτο θὰ συναινέσῃ ὁ Οἶκ. Πατριάρχης. Ἡ λήψις καταθλιπτικῶν οἰωνοδηγῶτε μέτρων κατὰ τῶν Ρώσων μοναχῶν τοῦ Ἄθω θὰ ἦτο ἡμιστὰ ἀκίνδυνος. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ θρησκευτικὴ κίνησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ θείου ὀνόματος συνδέεται πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ Ἱωάννου τῆς Κρονστάνδης¹. Τοιαύτη κίνησις θὰ ἠδύνατο νὰ διεγερθῇ καὶ ἐνταῦθα. Δέον νὰ παρατηρήσω ὅτι αἱ ἡμέτεραι ἀνώτεραι σφαῖραι μετὰ τοῦ Αὐτοκρ. Ἐπιτρόπου Β. Κ. Σάμπλερ διάκεινται πρὸς τὸ ὅλον περὶ Ἄθωνος ζήτημα λίαν ἐπιφυλακτικῶς καὶ διαφωνοῦσιν πως πρὸς τινὰ ῥεύματα τῶν κυβερνητικῶν κύκλων, οἷτινες ὑποθέτουσιν ὅτι τὴν ρωσικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος εἶναι δυνατόν νὰ διατηρήσῃ τις οὐχὶ μόνον διὰ μέτρον ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτήρος.

Ἐδπειθέστατος

ὁ Πρόξενος κ.α.α.

(ὕπογραφή δυσανάγνωστος)

8

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν πληροφορεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ ἱερομόναχου Ἀντωνίου (Μπουλατόβιτς) ἐντὸς τοῦ Προξενείου τῆς Ρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Dépêche télégraphique chiffrée²

Affaires Etrangères

Athènes

Θεσσαλονίκη, 21/4 Μαΐου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον

Ἄριθ. Πρωτ. 13055

Ἐλήφθη τῇ 24-4-1913

Ἀνακοινῶται ἡμῖν ὅτι ἀρχηγὸς αἰρετικῆς Ρωσικῆς Μονῆς Ἁγίου Ὁρους μοναχὸς Ἀντώνιος³, πρώην ἀξιοματικὸς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς Τσάρου καὶ συγγραφεὺς⁴ ἐκδοθέντος ἀλλὰ κατασχεθέντος ὑπὸ ἐνταῦθα Γεν. Προξένου Ρωσίας βιβλίον⁵ τῶν δοξασιῶν τῆς αἰρέσεως ταύτης, μεταβάς πρὸ ὀλίγων ἡ-

1. Βλ. Κ. Κ. Παπιοῦλιδου, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 52-53.

2. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἁγίου Ὁρους, ἀριθ. 13.055, Ρακτιβάν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 21/4 Μαΐου 1913.

3. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱερομόναχου Ἀντωνίου (κατὰ κόσμον Ἀλεξάνδρου) Булатович.

4. Περὶ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ Α. Булатович βλ. Κ. Κ. Παπιοῦλιδου, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 198, 201-202.

5. Αὐτόθι, σ. 99.

μερῶν εἰς τὸ ἐνταῦθα Ρωσικὸν Προξενεῖον, συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Ρωσικῆς ἐταιρείας εἰς Ρωσσίαν¹.

Ρακτιβάν

9

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πληροφορεῖ τὴν Ἱερὰν Κοινότητα περὶ τῆς ἀργίας τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου καὶ περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως ἐπιστροφῆς εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ ἱερομονάχου Ἀντωνίου (Μπουλατόβιτς).

Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης²
Ἄριθ. Πρωτ. 3676

Ὅσιώτατοι ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ Ὑμῶν ὁσιότητι καὶ εἰρήρῃ παρὰ Θεοῦ. Γνωσθέντος ἡμῖν ὅτι ὁ ἄλλοτε ἐν Ρωσσίᾳ ἡγούμενος Ἀρσένιος³, ὃς ἐσχάτως διελθὼν διὰ Κωνσταντινουπόλεως παρέστη ἡμῖν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγιώνυμον ὕμῶν Τόπον, ἵνα ἐγκατασταθῇ καὶ διέλθῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἧς ποτε διετέλεσεν ἀδελφός, ἀντὶ τοῦ οὗτω πράξει μετέβη καὶ ἐγκαθιδρόθῃ παρανόμως ἐν τῇ ἱερᾷ Βατοπαϊδινῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἐγένετο ἡγέτης τῶν ὁπαδῶν τῆς πρὸ τινος ἀναφανείσεως καὶ συνταραπτούσεως τὸν τόπον ὕμῶν ἀσυστάτου καὶ αἰρετικῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ ὀνόματος («Ἰησοῦς»), πολλὰ καὶ ἐκτός τῆς Σκήτης ἐνεργῶν καὶ ἀνευλαβῶς ἀπανθιαζόμενος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, προαγόμεθα διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, πρῶτον μὲν ἀνακοινώσασθαι ὑμῖν καὶ δι' ὕμῶν καὶ τῷ εἰρημένῳ ἡγουμένῳ Ἀρσενίῳ ὅτι καθιστῶμεν αὐτὴν ἀργὸν πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἀπαγορευόμεν αὐτῷ τὸ ἱεροουργεῖν, καθὼς καὶ τὸ ἀναμυγρῶσθαι εἰς τὰ τῆς διοικήσεως οἰομένηποτε αὐτοῦ Σκηνομάτος, ἐν ᾧ οὐδεμίαν οὕτως δύναται ἔχειν νόμιμον θέσιν, δεύτερον δὲ ἐντελλόμεθα ἵνα ἀμέσως ἔλθῃ καὶ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἀπολογίαν διὰ τε τὴν παράνομον αὐτοῦ ἐγκαθίδρυσιν ἐν τῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου

1. Τοῦτο ἀποτελεῖ νέον στοιχεῖον εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀ. Булатови. Ἐγνωρίζομεν μέχρι τοῦδε ὅτι: ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ἄθω καὶ μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν (εἰς τὰς 13 Φεβρουαρίου 1913)...» (Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 22).

2. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Φάκελος τοῦ ἔτους 1913, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανίας πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, Κωνσταντινούπολις 1 Ἰουνίου 1913.

3. Τὴν συνέχειαν περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Ἀρσενίου ἐν Ἀγίῳ Ὄρει βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 109-111: Συνεδρία ΜΓ' /5-6-1913, Συνεδρία ΜΔ' /7-6-1913 καὶ Συνεδρία ΜΕ' /10-6-1913 τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἀνδρέου καὶ διὰ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ ἐνέργειαν κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κύρους τῶς ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Πρὸς τοῦτοις ἐντελλόμεθα ὅπως, τῇ ἐγκαίρῳ φροντίδι τῆς ὁσιότητος ὑμῶν, ἀπαγορευθῆ καὶ προληφθῆ ἢ ἐπάνοδος αὐτόσε τοῦ ἐν Ρωσσίᾳ νῦν ἀποδημοῦντος ἱερομονάχου Ἀντωνίου Βουλατόβιτς, πρὶν ἢ, συνωδᾷ τῇ περὶ αὐτοῦ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐμφανισθῆ οὗτος καὶ ἀπολογηθῆ ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τύχη τῆς συγγνώμης καὶ ἀφέσεως αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν.
1914 Ἰουνίου α'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν ὑμῶν εὐχέτης

10

Ὁ Ἕλλην ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν πληροφορεῖ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνα πρέσβυν περὶ προτάσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ρώσον πρέσβυν σχετικῶς μετὰ τοὺς Ρώσους Ὀνοματολάτρας μοναχοὺς τοῦ Ἄθω (βλ. εἰκ. 1).

Ἐπισημασθέντα ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν¹

Γενικὴ Διεύθυνσις Πολιτικῶν Ἐπιθέσεων

Β' Πολιτικὸν Τμήμα

Ἀριθ. Πρωτ. 17.639

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12.VI. 1913

Κον Κανελλόπουλον

Κων/πολιν

Κρυπτογράφημα

Παρακάλεσα ἐνταῦθα Πρεσβευτὴν Ρωσσίας μεσολαβήσῃ παρὰ Κυβερνήσει του ὅπως μὴ ἀποσταλῶσιν οἱ 600 Ρῶσοι στρατιῶται οἵτινες ἐπρόκειτο ἀποβιβασθῶσιν ἅγιον Ὅρος ἵνα συλλάβωσιν ἀπειθοῦντας αἰρετικὸς Ρώσους μοναχοὺς καὶ ἐπαναφέρωσι τάξιν.

Παραπονήθην ἐπίσης δι' ἕξοδον 13 ναυτῶν καὶ παρακάλεσα μὴ ἐπαναληφθῆ τοῦτο. Ἐπρότεινα αὐτῷ ἀκόλουθα: Ρώσσοις Ἐπίσκοπος Νίκων συνεννοηθῆσεται μετὰ Συνάξεως πρὸς ἐπαναφορὰν τάξεως. Πατριάρχης διατάξῃ Σύνταξιν διευκολόνῃ ἔργον ἐπισκόπου. Σύναξις ἐκδώσῃ ἀπόφασιν ἣτις ἐκτελεσθήσεται, τιθεμένης ἑλληνικῆς δημοφίας δυνάμεως ὑπὸ διαταγὰς Συνάξεως καὶ Ρώσσου Ἐπισκόπου πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφασισθέντων.

[Α. Κορομηλᾶς]²

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικὰ Ἄγιου Ὁρους, ἀριθ. 17.639, Α. Κορομηλᾶς πρὸς Κανελλόπουλον, Ἀθήναι 12 Ἰουνίου 1913.

2. Παρόμοιον τηλεγράφημα ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθ. πρωτ., ἀλλὰ μετὰ ἡμερομ. 11/24 Ἰουνίου 1813, ὥρα 8.25' μ.μ., ἐστάλη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ρακτιβάν εἰς Θεσσαλονίκην.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΦΑΚΕΛΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Β' ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑ

Σ.Ρ.Θ. ΣΤΡΩΤ 17639

Εν Αθήναις τῆ 12. VI 1913

Κ.ν. Κωνσταντίνου.

Κωνσταντίνου.

Με φησὶ τὸν
ἀποστολὴν ἐπὶ
τῆ 12. VI 1913
ἐν ἀποστολῇ
12. VI 1913.

Διεπεραιώθη

τῆ _____ 1913

Ἀριθ. διακτ. _____

Προηγούμενος ἀριθμὸς _____

Ἐπόμενος ἀριθμὸς _____

Κραυροζαίριμα.

Παρακοίθια καὶ ἄλλα Προσβί
τῆν Ρωσῆας μετὰ ταύτης
μερὸς κελυφῶν, με ὅσαι μὴ
ἀποσταλώσιν εἰς 500 Ρῆνοι
σφραγίσται ὅπως ἀποστεί
ἀποβιβασθῶν ἄνευ ὄσον
ἵνα ἀποβῶν ἀποδοῦμαι
αἰρτικὸς ρῆνοι μου
χρὸς καὶ ἀποκαρτίωται τῶν
Παρακοίθια ἵπτα εἰς ἴσον
13 καὶ τῶν καὶ παρακοίθια
μὴ ἀποκαρτίωται τῶν. Ἐπὶ
πῆμα αἰτῆ ἀποβῶν: Ρῆνοι
ἵπτα εἰς Μὴν ἀποκαρτίωται
καὶ μετὰ μετὰ τῶν τῶν

Εικ. 1. Φωτοτυπία τοῦ ἐπ' ἀριθ. 10 ἐγγράφου

11

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκη ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν διαβιβάζει πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τηλεγράφημα τῆς ἀστυνομίας Καρυῶν, πληροφοροῦν τὴν ἀποβίβασιν ρωσικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

*Dépêche télégraphique chiffrée*¹

Affaires Etrangères

Athènes

Θεσσαλονίκη, 15 |28 Ἰουνίου 1913

Ἐπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἐμπιστευτικὸν Πρωτόκολλον

Ἀριθ. Πρωτ. 17953

Ἐλήφθη τῇ 16 Ἰουνίου 1913

Ἄνακοντῷ ὑμῖν κατωτέρω χθεσινὸν τηλεγράφημα ἀστυνομικῆς ὑποδιευθύνσεως Καρυῶν. Ἡ Ἐπιτραπέισης ἐξόδου κατόπιν τηλεγραφικῶν διαταγῶν καὶ ἀπομακρυνθεῖσας ἡμετέρας στρατιωτικῆς δυνάμεως² ἀπεβιβάσθησαν χθὲς μετὰ μεσημ. εἰς Ρωσικὴν μονὴν 160 περίπου Ρῶσοι ναῦται καὶ στρατιῶται ἔνοπλοι ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ κατέλαβον θύρας καὶ ἐπίκαιρα σημεῖα Ρωσικῆς μονῆς. Ἀποστολὴ ἀσχολεῖται εἰς ἀπλὴν ἐξέτασιν μοναχῶν μὴ προβαῖσα εἰς συλλήψεις μέχρι ἐσπέρας σήμερον καίτοι γνωστοὶ τυγχάνουσιν οἱ ταραξία. Ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἐνεργείας δύναται νὰ γεννηθῇ ὑπόνοια ὅτι ἀπὸ σκοποῦ ἀναβάλλονται τελεσφόρα μέτρα ὅπως παραταθῇ ἐπ' ἀόριστον ἐνταῦθα παραμονὴ Ρώσων στρατιωτῶν, ἃν καὶ δικαιολογεῖται πως τοιαύτη βραδύτης λόγῳ προσπαθείας τῶν πρὸς ἐπιβίβασιν διὰ τῆς πειθοῦς εἰς εὐθείαν ὁδὸν τῆς πλειονότητος τῶν ἀντιδόξων ὑπερβαίνοντων 1000, θέλομεν ὑποδείξῃ καταλλήλως ἐν καιρῷ ἐὰν ἐξακολουθῶσι χλιαραὶ ἐνεργεῖαι τῶν ὅτι δέον ἐπισπευσθῆ οἰαδιῆποτε τοιαύτη ἐπὶ τῷ τέλει ταχείας ἀναχωρήσεώς του. Ἰερὰ κοινότης διδουσα προσοχὴν εἰς φήμας περὶ παραμονῆς Ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ προσεχούς ἀφίξεως νέου τοιούτου καὶ θεωροῦσα καταπάτησιν προνομίων τοιαύτην ξένην ἐπέμβασιν ἐτηλεγράφησεν εἰς αὐτόθι ἐπίτροπον Ἁγ. Ὄρους διαμαρτυρηθῆ ὅπου δεῖ).

Ρακτιβάν

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, ἀριθ. 17.953, Ρακτιβάν πρὸς Ἐπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 15/28 Ἰουνίου 1913.

2. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἐδόθη ἡ ἄδεια διὰ τὴν ἐπιβίβασιν Ρώσων στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, πλὴν ὅμως δὲν διευρύνεται ὑπὸ τίνος ἐδόθη ἢ ἐν λόγῳ ἄδεια. Μᾶλλον πρόκειται περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκη ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν πληροφορεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν περὶ τῶν ἀνησυχιῶν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη Ἑλλ. Προξένου σχετικῶς μετὰ τὴν ἀφίξιν ἐν Ἀγίῳ Ὅρει ρωσικοῦ πλοίου.

Dépêche télégraphique chiffrée¹
Affaires Etrangères
Athènes

Θεσσαλονίκη, 15 /28 Ἰουνίου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
 Ἐμπιστευτικὸν Πρωτόκολλον
 Ἀριθ. Πρωτ. 18067
 Ἐλήφθη τῇ 17-06-1913

Ἐπεῖγον. Ἀἴριον ἀπέρχεται ἐντεῦθεν διὰ Σκοπίων καὶ Βελιγραδίου εἰς Λοιδῖνον ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος Ἀγγλίας κ. Λέμπ. Θεωρεῖται πιθανόν ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρας προσωρινῆς ἀποστολῆς του σχετικῶς πρὸς Βαλκανικὸν ζήτημα. Κ. Λέμπ ἅμα μαθὼν ἀφίξιν φυλακίδος εἰς Ἀγ. Ὅρος ἐπέδειξε πολλὴν συγκίνησιν. Εἰς ἐπανειλημμένα ἔκτοτε ἀνεπίσημα καὶ ἔμμεσα πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήματα τοῦ ἀπύργητου ἀορίστως.

Ρακτιβάν

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου
 τοῦ Αἴμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

Constantin Papoulidis, Documents inédits sur les Onomatolâtres du Mont-Athos.

L'auteur publie douze documents (un en français et onze en grec) tirés des Archives du Ministère des Affaires Etrangères de Grèce (Athènes) (=documents No 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12) et des Archives de Iera Koinotis du Mont-Athos (Karyes) (=documents No 2, 9), qui donnent des éclaircissements et des précisions sur l'affaire dite des Onomatolâtres au Mont-Athos en 1913.

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικὰ Ἀγίου Ὁρους, ἀριθ. 18.067, Ρακτιβάν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 15 Ἰουνίου 1913.